

Maruša Avguštin

BIENALE ILUSTRACIJ V BRATISLAVI 2007

Alenka Sottler prejela zlato jabolko

Bienale ilustracij 2007 je nastajal v okoliščinah, ki zanj niso bile lahke. Organizacijske spremembe z odhodom dr. Dušana Rolla v pokoj in finančna nedorečenost so zbujaile upravičeno negotovost. In vendar je 21. BIB z osrednjo bienalno razstavo, s številnimi spremljajočimi predstavitevami ilustratorjev v Domu kulture, v Bibiani, na tujih predstavništvih v Bratislavi, dalje s spremljajočim simpozijem BIB-a na temo *Globalizacija in biti drugačen v otroški ilustraciji* ter z enotedensko delavnico Albina Brunovskega dosegel velik uspeh. Na njem je sodelovalo 387 ilustratorjev iz 38 dežel z 2740 ilustracijami. Razstava je vključevala 477 ilustriranih knjig in slikanic. Za Slovence je bilo posebej razveseljivo dejstvo, da je po Mariji Luciji Stupica, ki je leta 1985 prejela zlato jabolko za ilustracije Andersenove pravljice *Pastirica in dimnikar*, to prestižno nagrado letos dobila **Alenka Sottler** za ilustracije *Pepelke*. Na simpoziju BIB-a je z referatom *Lokalne posebnosti slovenskih ilustracij v globalnem svetu otroške literature* sodelovala tudi dr. Tanja Mastnak.

Mednarodna strokovna žirija v sestavi Miroslava Cipárja (Slovaška), Francine Sarrasin (Kanada), Kirsten Bytrup (Danska), Anastasie Arkhipove (Rusija), Tonyja Goranova (Bolgarija), Mahnoosha

Moshirija (Iran), Majo de Saedeleerja (Belgija), Rosmarie Tschirky (Švica) in Eliarda Franca (Brazilija) je za svojo predsednico izbrala Rosmarie Tschirky, za novega generalnega sekretarja BIB-a dr. Zuzano Jarošová in za vodjo BIB-a mag. Barbaro Brathová. Žirija je podelila 1 Grand Prix, 5 zlatih jabolok, 5 plaket in 1 častno priznanje, kakor sledi:

Grand Prix

Einar Turkowski (Nemčija), *Es war finster und merkwürdig still*

Zlato jabolko

Kamila Christiansen (Danska), *Tarvelige Tom; En sandwich med 10 dag*

Iwona Chmielewska (Poljska), *Thinking ABC*

Ivan Alexandrov (Rusija), *Mi tak pohoji*
Alenka Sottler (Slovenija), *Pepelka*
Farshid Shafiee (Iran), *Peyvand, Zarbal*

Plakete

Bente Olesen Nyström (Danska), *Hr. Alting*

Maria Ekier (Poljska), *Basnie i legendy polskie*

Mikhail Fedorov (Rusija), *Malenkaja princesa*

Angela Lago (Brazilija), *Joao Felizardo o rei dos negocios*

Hoda Hadadi (Iran), *Agar man Khalaban boodam, Baz baran*

Častno priznanje za založnika

Editura Universul Chisinau (Moldavija), *DE LA TACEREA LUMII CITIRE*, avtor Claudia Partole, ilustracije Violeta Dior-diev

Otroška žirija, ki je sestavni del BIB-a, je nagradila Jae-Hong Kim-a (Južna Koreja), za *Dežnik Yeonga Vinyla*.

Poleg osrednjega tekmovalnega dela razstave v Domu kulture so bila v slavnostni dvorani v 1. nadstropju predstavljena dela Ali Reze Goldouziana, iranskega umetnika, dobitnika BIB Grand Prix 2005, Wolfa Erlbrucha, nemškega avtorja, ki je 2006 prejel nagrado Hansa Christiana Andersena za svoje ilustracije, knjige Andersenovih nagrajenke za literaturo Margareth Machy iz Nove Zelandije, zbirka nagrajenih azijskih ilustracij Noma Concours po izboru UNESCO-vega regionalnega centra v Tokiu in izbor ilustracij slovaške ilustratorke Viere Gergelové.

Uvodni besedili v katalogu BIB 21 sta prispevali vodja BIB-a mag. Barbara Brathová in njegova nova generalna sekretarka dr. Zuzana Jarošová. Slednja je poudarila neizbrisen pomen dr. Dušana Rolla za BIB-ov obstoj, razvoj in njegovo visoko umetniško raven in obljubila vso pomoč pri ohranitvi njegove prestižne znamke, ob hkratnem prizadevanju za pridobitev še več tujih razstavljalcev iz vseh koncev sveta in pritegnitev otrok v spremljanje razstav ter predvsem ves možen napor, da bo BIB tudi v bodoče ostal prikaz najkvalitetnejše svetovne umetniške ilustracije, ki ne bo podlegla komercialnim pritiskom kogarkoli. Doslej so namreč BIB-ove nagrade, podeljene s strani mednarodne strokovne žirije, pomenile ilustratorjem prodor v najuglednejše knjižne založbe.

Strokovni in organizacijski prispevek letošnjega BIB-a Barbare Brathové je kar

izjemen. Razviden je iz uvodnega besedila v 21. BIB, v katerem Brathová med drugim opozarja na strmo naraščanje števila elektronskih medijev v ilustraciji na eni strani in na drugi strani na premajhen pogum za uvajanje dobrih novosti v ilustratorsko umetnost na Slovaškem (in ne le na Slovaškem), dalje na dobre in slabe strani globalizacije, ki v nekritičnem posnemanju lahko ogrozi izvirnost ilustratorske umetnosti, ki ji jo še posebej zagotavlja zakoreninjenost v lastni kulturni tradiciji. Barbara Brathová razmišljanje zaključuje z željo, da bi ilustracija tudi v bodoče ohranila nacionalno obarvan karakter razstavljalcev, ki ne bo izničen zaradi teženj vizualne uniformiranosti. Njenim mislim sledimo dalje v razpravi Globalizacija in biti drugačen v otroških ilustriranih knjigah na simpoziju. Kritičarkin strokovni prispevek BIB-u je nadalje pokazala razstava del pokojne slovaške ilustratorke, grafičarke in slikarke Viere Gergelové (1930–2004) v slavnostni dvorani Doma kulture ter kompleksna predstavitev slovaškega ilustratorja L'uboslava Pal'a v Bibiani (v različnih tehnikah, slogih in temah), ki je dosegel svoj sedanji umetniški vrh v slikanicah, objavljanih pri založbi Boheme Press, in kratke strokovne oznake vseh dobitnikov BIB-ovih Grand Prix od njegovega začetka l. 1967. Brathová je bila tudi organizacijski vodja 13. delavnice Albina Brunovskega BIB-UNESCO 2007 pod umetniškim vodstvom L'uboslava Pal'a na temo slikanice, v kateri so letos sodelovale Argentina, Brazilija, Hrvaška, Iran in Kolumbija.

Vtisi z razstave

Bienale ilustracij v Bratislavi je za gledalca lažje obvladljiv kot vsakoletni sejem otroških knjig v Bologni, ker gre pri BIB-u predvsem za ilustratorsko razstavo in na njem podeljene nagrade, medtem ko v Bologni stojnice s knjiga-

mi, elektronskimi mediji itd. osrednjo razstavo ilustracij potisnejo nekako v ozadje. Bolonjski sejem je namreč v veliki meri namenjen založnikom z vsega sveta, kjer se sklepajo pogodbe za odkupe najboljših projektov tako z literarnega oziroma besednega kot z ilustratorskega področja. Vendar je tudi BIB 2007 z 2740 ilustracijami prevelik zalogaj, da bi ga lahko temeljito obravnavali. Zato se omejujemo na splošni vtis, na kratke oznake nagrajenih avtorjev in, seveda, na slovensko navzočnost na njem.

Prvi vtis so bile številčnejše, računalniško kreirane ilustracije, veliko razstavljalcev iz Nemčije, Avstrije, Španije in Argentine (po 20 ilustratorjev), raznolikost v likovnih izrazih, ki so posledica tako literarnih vsebin kot različnih kulturnih okolij in avtorskih poetik posameznih ilustratorjev. Dalje je bilo opaziti različne ilustratorske rešitve npr. pri Japoncih v zavestni naivno obarvani avtorski govorici (npr. Ryoji Arai, 1956), v evropsko slogovno obarvani slikarski pripovedi (npr. Iku Dekune, 1969) ali v historično poudarjenih ilustratorskih izrazih (npr. Kazuyoshi Lino, 1949 ali Yoshio Okada, 1935). Opazna je bila velika pestrost in svežina iranske ilustracije v prevladujoči ploskoviti barvni govorici, obogatena kdaj tudi z evropskim plastičnim oblikovanjem figur in filmskim kadriranjem (npr. Peyman Rahimizadeh, 1970 in Payman Rahimizadeh, 1978) itd. Humorja, ki so ga izžarevale ilustracije, tudi kadar nismo poznali besednega ozadja, bi si želeli več, čeprav ni bil redek primer na razstavi. Srbsko ilustracijo je npr. označeval predvsem v digitalnih tehnikah prikazan humor. Med najbolj opaznimi ilustratorji na razstavi so bili po različnih likovnih rešitvah in po pestrosti uporabljenih tehnik morda Danci, Holandci, Nemci, Poljaki, Slovaki, Španci in Brazilci. Kar izjemen je bil delež digitalnih grafik Špancev.

O nagrajencih mednarodne strokovne žirije BIB 2007

Einar Turkowski (Nemčija, 1972) je Grand Prix prejel za črno bele risbe s svinčnikom, v katerih je združil natančno opisno risbo z izjemnim domišljjskim bogastvom in na ta način v harmonično celoto povezal stvarni in izmišljeni svet. Izrazno moč njegovega novega ilustratorskega izraza minucioznost risbe še stopnjuje.

Kamila Christiansen (Danska, 1975) je bila nagrajena z zlatim jabolkom za moderno, slikarsko obravnavano ilustracijo v akrilni tehniki in kolažu s humorno oblikovanimi figurami, umeščenimi na barvno osnovo, v kateri se prepletata barvno črtovje in listje dreves.

Iwona Chmielewska (Poljska, 1960) je dobila zlato jabolko za duhovito predstavitvev črk z bogato rabo kolaža. Dvignjeni dekliški roki, ki držita uro, in razkrceni nogi fanta vsaka na svoj način ponazarjata črko A.

Ivan Alexandrov (Rusija, 1982) si je zlato jabolko prislužil z izvirnimi igrivim oblikovanjem živalic v kolažu v kombinaciji s suhim cvetjem za ilustracije pesmi *Mi tak pohoji*.

Alenka Sottler (Slovenija, 1958) je prejela zlato jabolko za izjemne ilustracije *Pepelke*, v katerih z veliko likovno občutljivostjo prepleta risbo s slikarskim in kiparsko občutenim načinom upodabljanja in renesančnim pojmovanjem prostora. Številne ptice poleg likovne dinamike v slikah poglobljajo njeno avtorsko interpretacijo zgodbe.

Farshid Shafiee (Iran, 1968) je bil z zlatim jabolkom odlikovan za ploskovite, slikarsko obravnavane ilustracije, v katerih prepletanje abstrakcije in arhaičnosti ustvarja postmoderni likovni izraz.

5 Plaket BIB 2007 so prejeli: Bente Olesen Nyström (Danska, 1950) za bogato pripovedne drobne barvne ilustracije v tehniki gvaša, Maria Ekier (Poljska,

1943) za slikarsko obravnavane ilustracije, kakršne so bile posebej značilne za pogosto groteskno obarvano poljsko ilustratorsko umetnost starejše generacije, Mikhail Fedorov (Rusija, 1941) za historično obravnavane slikarske ilustracije v akvarelu, Angela Lago (Brazilija, 1954) za računalniško kreirane ilustracije s širokimi panoramskimi prizori in Hoda Hadadi (Iran, 1976) za inventivne, otroško igrive ilustracije v kombinirani tehniki kolaža in akvarela.

Otroška žirija kot sestavni del BIB-a je na letošnjem bienalu nagradila Jae-Hong Kim-a (Južna Koreja, 1958) za čustveno obarvano, impresionistično občuteno ilustracijo deklice z zelenim dežnikom v akrilni tehniki na platno.

Slovenski ilustratorji na BIB 2007

Suzi Bricelj, Mojca Cerjak, Polona Lovšin, Andreja Peklar, Arjan Pregl, Petra Preželj, Daša Simčič, Rudi Skočir, Alenka Sottler, Damjan Stepančič, Ana Šalamun, Emi Vega in Alenka Vidrgar so spodobno predstavljali slovensko ilustracijo na BIB-u. Posebej ponosni smo na zaslužen nagrado zlato jabolko Alenki Sottler. Verjamemo, da bi bila slovenska udeležba na BIB-u v prihodnje lahko še številčnejša in bi nam morda prinesla še več uglednih nagrad.

Suzi Bricelj (1971) je v ilustracijah *Kako so nastale gosli* v akrilni tehniki, kombinirani s tankim črtovjem, zajela čustveno bogastvo pripovedi / izpovedi v zeleno-rumeno-rdečem koloritu. Motiv kronane kraljice z rdečimi lasmi kot z ogrinjalom zaobjema izdelovalca gosli. Ilustratorica tako z likovnim jezikom posreduje močno čustveno povezanost obeh upodobljenecv.

Mojca Cerjak (1959) v krajinskih prizorih v zanjo značilnem zeleno-modro-rumenem akvarelu dosega kar zenbudistično vzdušje in v mehko takih

prostorov vključuje nekoliko karikirane figure pravljичne pripovedi.

Polona Lovšin (1973) spominja s svojimi rdečimi akrilnimi ilustracijami, posejanimi s figurami, urami in skodelicami za *Snežrožo* Bine Štampe Žmavc na instalacije Andraža Vogrinčiča s kanglicami v Avstraliji ali na čolne v opuščeni katedrali v Londonu in se tako v ilustraciji sooča s sodobnimi likovnimi trendi.

Andreja Peklar (1962) se z novo avtorsko slikanico *Varuh* močno približa svojemu slikarstvu vehementnih potez in črtovja iz študentskih let. Prav za *Varuha* bi lahko dejali, da predstavlja slikarstvo, skrito med platnice knjig. Avtorica je zanj prejela nagrado Zlatno pero na ugledni beograjski prireditvi 2007.

Arjan Pregl (1973) pričinja z ilustracijami iz slikanice *Pobarvana hiša*, s katero je sodeloval na BIB-u, novo poglavje svoje ilustratorske pripovedi z bogato uporabo kolaža, močno kontrastno barvitostjo in rabo hitre, skoraj skicozne risbe, v katero prepričljivo zajame karakter upodobljenecv.

Petra Preželj (1976) je perspektivna mlada ilustratorica, ki v črnobeli risbi ali v barvitih slikarskih tehnikah prinaša v slovenski ilustratorski prostor neko novo svežino, četudi je v njenih ilustracijah opaziti nekatere tuje vplive. V razstavljenih ilustracijah za knjigo *V Afriko* je opaziti podobnosti z brazilsko umetnico Angelo Lago (1954).

Daša Simčič (1963) je akvarelno tehniko in otrokom ljube ilustracije s prijaznimi liki otrok in živali razvila do zavidljive stopnje. Igrivosti živalskih likov, polnih empatije, je v ilustracijah za slikanico *Šuško in gozdni dan* Svetlane Makarovič dodala duhovitega, humorno oblikovanega škrata. Verjamemo, da bo prej ali slej segla tudi po drugih slikarskih tehnikah in drugačnih vsebinah, ki ne bodo nujno vezane na otroke.

Rudi Skočir (1951) se je na BIB-u 2007 predstavil z ilustracijami *Balkan-*

skih pravljic v črno-beli risbi na ročno izdelanem papirju za japonskega založnika. Njegova avtorsko prepoznavna risba je enaka v samostojnem likovnem izrazu kot v ilustraciji. Odlikujeta jo veliko znanje in vsebinska poglobljenost v ilustrirano snov. Pogosto je v njegovi umetnosti čutiti odmev avstrijskega slikarja Gustava Klimta.

Damjan Stepančič (1969) je slikar in ilustrator zelo širokega spektra. V ilustraciji gradi na domači tradiciji in vnaša vanjo elemente moderne likovne govornice. Poleg likovnega znanja ga odlikuje humor. Na razstavi v Bratislavi se je predstavil s karikirano risbo v akrilni tehniki in s kolažem.

Ana Šalamun (1970) gradi svoj ilustratorski izraz s kolažem in digitalno tehniko ter dobro mero humorja. Oblikovalski del njenih ilustracij se zdi močnejši od izraznega tudi v ilustracijah za *Samsaro* Tomaža Pikala in *Kaj je kaj* Tomaža Šalamuna, s katerimi je sodelovala na BIB-u 2007.

V ilustracijah arhitektke Emi Vega (Elga Tušar, 1953) se javlja dekorativni element. Z rabo barv in z delitvijo ilustrirane površine v različno obravnavane barvne ploskve vnaša v ilustracijo t. i. čisto slikarsko govornico.

Alenka Vidrgar (1958) s kolorirano črtno risbo igrivo in lahko tonno pojasnjuje v avtorski izobraževalni slikanici nastajanje igrala. Njena risba je učinkovitejša v knjigi kakor v samostojni ilustraciji.

Sklepna misel

BIB 2007 je z osrednjo razstavo opozoril na kompleksnost in raznolikost ilustratorske umetnosti z vse večjim številom mladih ilustratorjev in naraščajočo rabo elektronske grafike in kolaža. Podeljene nagrade mednarodne žirije so pokazale širino in odprtost njenih članov za vsakršne likovne rešitve, ki vsebujejo poglobljen izraz v ilustrirano snov in dognanost klasičnih ilustratorskih rešitev na eni strani ter izvirnost in duhovitost v rabi kolaža oziroma v računalniških grafikah na drugi strani. Kaže, da se je žirija posebej zavedala nevarnosti poplitvenja v globalizacijskih težnjah ilustracije in je zato v množici izbranega razstavljenega gradiva nagradila tiste avtorje, pri katerih je zaznala poleg njihove osebne »barve« zakoreninjenost v kulturnem okolju, iz katerega izhajajo. Tako se zdi, da je bila razstava BIB 2007 načrtovan, morda pa tudi intuitiven odgovor na temo, ki jo je obravnaval simpozij – Globalizacija in biti drugačen v ilustraciji. Ker pa je pisanje o njenih podobah precej jalovo početje, če jih hkrati ne vidimo, je vsaj ogled kataloga 21. BIB-a pri branju članka skoraj nujen.

Maruša Avguštin